

ART

УДК 077:008-028.26 (045)

Мусієнко О. В.*аспірантка, факультет культурології, Харківська державна академія культури, м. Харків
<https://orcid.org/0000-0002-9562-2165>***НАУКОВО-ПОПУЛЯРНІ ЖАНРИ ВІДЕОХОСТИНГУ YOUTUBE: ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ДРАМАТУРГІЧНОЇ КОНСТРУКЦІЇ****Мусієнко О. В.***аспірантка, факультет культурології, Харьковская государственная академия культуры, м. Харьков***НАУЧНО-ПОПУЛЯРНЫЕ ЖАНРЫ ВИДЕОХОСТИНГА YOUTUBE: ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ДРАМАТУРГИЧЕСКОЙ КОНСТРУКЦИИ****Musiienko O.***PhD student, Faculty of Cultural Studies, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv***POPULAR SCIENCE GENRES OF YOUTUBE VIDEO HOSTING: ARTISTIC FEATURES OF DRAMATIC CONSTRUCTION****Анотація.**

У статті розглянуто художні особливості драматургічної конструкції творів науково-популярних жанрів відеохостингу YouTube. Було проаналізовано особливості науково-популярних жанрів YouTube, як приклад характеристики творів нової аудіовізуальної морфологічної одиниці (відеохостингу). Встановлено, що нова морфологія – відеохостинг – має власні ознаки на різних рівнях творення, а саме на рівні драматургічної структури, на рівні художньої форми та на рівні власного адаптованого гібридного жанру. Проведене дослідження вказує на трансформацію драматургічних конструкцій в науково-популярних жанрах відеохостингів і інтернет середовищі, що вкрай актуалізує подальше дослідження естетики цієї новітньої морфології.

Аннотация.

В статье рассмотрены художественные особенности драматургической конструкции произведений научно-популярных жанров видеохостинга YouTube. Были проанализированы особенности научно-популярных жанров YouTube, как пример характеристики произведений новой аудиовизуальной морфологической единицы (видеохостинга). Установлено, что новая морфология - видеохостинг - имеет собственные признаки на разных уровнях создания, а именно на уровне драматургической структуры, на уровне художественной формы и на уровне собственного адаптированного гибридного жанра. Проведенное исследование указывает на трансформацию драматургических конструкций в научно-популярных жанрах видеохостингов и интернет среде, и крайне актуализирует дальнейшее исследование эстетики этой новой морфологии.

Abstract.

The article considers the artistic features of the dramatic construction of works of popular science genres of YouTube video hosting. The features of popular science genres YouTube were analyzed as an example of the characteristics of the works of the new audiovisual morphological unit (video hosting). It is established that the new morphology - video hosting - has its own characteristics at different levels of creation, namely at the level of dramatic structure, at the level of art form and at the level of its own adapted hybrid genre. The study indicates the transformation of dramatic constructions in popular science genres of video hosting and the Internet environment, which is extremely relevant to further study of the aesthetics of this latest morphology.

Ключові слова: аудіовізуальне мистецтво, аудіовізуальна культура, жанроформа, драматургія, відеохостинг, Інтернет, YouTube.

Ключевые слова: аудиовизуальное искусство, аудиовизуальная культура, жанроформа, драматургия, видеохостинг, Интернет, YouTube.

Keywords: audiovisual art, audiovisual culture, genre form, drama, video hosting, Internet, YouTube.

Постановка проблеми YouTube – це найбільш розповсюджений відеохостинг у світі. Щохвилини на сайті з'являється понад 500 годин [5] рі-

зноманітних відеосюжетів. Це безперечно є вагомим аргументом на користь популярності відеохостингів як новітньої жанроформи аудіовізуального

походження. Важливим сегментом сучасних відеохостингів є твори науково-популярного спрямування. Їх внутрішня побудова, драматургічна конструкція, дає змогу визначити систему оповідності, прояснити художні особливості цієї новітньої аудіовізуальної морфології.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Основою дослідження є аналіз творів відеохостингів YouTube науково-популярного спрямування. Показово, що протягом останнього часу з'явилося багато публікацій, в яких досліджується інтернет-простір. Серед основних можна назвати статті: Оржа Кастельяно (Orge Castellano), Каренн Фратті (Karen Fratti), Кріса Андерсона та інші. Втім, більшість з зазначених наукових праць досліджують комунікативний аспект існування аудіовізуальних творів в інтернеті.

Наразі у культурологічному дискурсі не приділялось уваги дослідженню культурно-мистецьких особливостей відеохостингу. Треба також зазначити, що і в мистецтвознавчому дискурсі відсутні публікації щодо осмислення відеохостингу як новітньої жанроформи в морфології аудіовізуального простору. Втім, серед новітніх публікацій, присвячених обґрунтуванню змін в морфології аудіовізуального мистецтва, можна виділити публікації З. Алфьорової.

За основу дослідження творів науково-популярних жанрів відеохостингу YouTube були взяті основні принципи, які, у мистецтвознавчому дискурсі обґрунтовані дослідницею, а саме:

- 1) принцип гібридного походження жанроформ новітньої морфології;
- 2) принцип процесуального прояву їх природи;
- 3) принцип ситуативного творення новітніх жанроформ;
- 4) принцип нелокального існування новітньої морфології аудіовізуального походження [1,2,3].

Але, треба зазначити, що системні дослідження відеохостингів як художніх жанроформ практично відсутні.

Щодо останнього аспекту, то вкрай актуальною вбачається проблема наукового визначення художніх особливостей драматургічної конструкції відеохостингу як жанроформи нової морфологічної ланки, та на основі певних принципів дослідження його природи. Адже на сьогодні, через постійну мінливість та гібридність природи цієї жанроформи, ці критеріальні показники щоразу доповнюються та узагальнюються.

Не менш цікавою мистецтвознавчою проблемою є дослідження певних сегментів відеохостингів, а саме – сегменту аудіовізуальних творів науково-популярних жанрів, які є доволі показовими для осмислення складної драматургічної конструкції.

Мета статті – визначити художні особливості драматургічної конструкції науково-популярних жанрів відеохостингу YouTube.

Матеріалом дослідження було обрано такі канали як 5-Minute Crafts (66,3 млн. спостерігачів), BRIGHT SIDE (34,8 млн. спостерігачів), Você

Sabia? (34,1 млн. спостерігачів), James Charles (18,4 млн спостерігачів), jeffreestar (18,1 млн спостерігачів), TED (16,9 млн. спостерігачів), SlivkiShow (16,5 млн. спостерігачів), Brave Wilderness (16,4 млн. спостерігачів) та NikkieTutorials (13,3 млн спостерігачів).

Зазначений обсяг фактологічного матеріалу був розподілений за наступними жанрами:

- «Топи» або «Відповіді на запитання»;
- Науково-популярні лекції;
- How-to відео;
- Beauty відео.

Наведений розподіл є результатом аналізу творів найпопулярніших світових каналів YouTube [6] та їх вибірки на відповідність зазначеному традиційному типу – науково-популярні жанри.

Методологічні підстави дослідження проблеми. Дійсно, проблема осмислення драматургічної конструкції будь-яких художніх морфологічних одиниць є проблемою мистецтвознавчого характеру і вирішується за рахунок використання мистецтвознавчого наукового інструментарію, а саме: за допомогою методів морфологічного аналізу та аналізу художньої форми. За допомогою вище зазначених методів досліджується процес драматургічної побудови на рівні художнього формоутворення відеохостингу.

Виклад основного матеріалу дослідження

Звертаючись до аналізу науково-популярних жанрів відеохостингу YouTube, розглянемо їх більш детально крізь призму принципів, окреслених раніше.

Одним з найбільш поширених науково-популярних жанрів YouTube є жанр «топу» («відповіді на запитання»). Головна мета цього жанру відеохостингу – навести дані (науково підкріплені, або відповідно до власної думки влогера), щодо будь яких питань, які можуть зацікавити глядача. Найвідоміші світові зразки цього жанру – американські канали BRIGHT SIDE та Brave Wilderness, бразильський канал Você Sabia? та український канал SlivkiShow.

Наразі науково-популярним відеосюжетом з найбільшою кількістю переглядів (79,1 млн. переглядів за даними YouTube на 13.05.2020) у цьому жанрі є відео 13 Tips on How to Survive Wild Animal Attacks [12] (укр. «13 порад як пережити напади диких тварин»). Відеосюжет є анімаційним, і у ньому у жартівливій манері влогер наводить дані щодо поведінки найбільш небезпечних тварин, розповідає як поводити себе, якщо доведеться зіштовхнутися з ними у природі.

Драматургічна структура науково-популярних творів цього жанру відеохостингу будується як поєднання журналістського коментарю (чи/або огляду) та інтерактивної гри, яка створює новітні віртуальні жанри такі як топи. Ця гібридність прояву оповідності жанру «відповіді на запитання» дозволяє глядачеві: 1) отримати певну інформацію щодо об'єкту оповіді; 2) ознайомитись з коментарем до цієї інформації; 3) заглибитись у певні додаткові сюжети, які мають ігровий, ситуативний характер і розгортаються як нелінійна оповідність.

Як приклад, розглянемо драматургічну структуру відеосюжету – 7 Riddles That Will Test Your Brain Power [11] (укр. «7 загадок, які перевіряють вашу силу мозку»). Зав'язкою постає інформаційний вступ, щодо можливостей мозку та пропозиція перевірити себе. Розвиток дії – озвучування тестів та виділення певного часу на їх розгадки. У цьому блоці автор, окрім гри, надає наукову інформацію, щодо результатів їх розв'язання. Наприклад пояснює, після стандартного тесту «Яка лінія є більшою», чому люди є залежними від думки більшості. Під час розв'язки автор питає глядача: «Який твій результат? Напишіть коментар до цього відео». І незважаючи на закінчення відео гра продовжується, автор спонукає на перенос теми відео у «реальне» життя за допомогою інструментів відеохостингу. Створюється та сама інтимна атмосфера між глядачами та автором.

Таким чином, ми маємо драматургічну конструкцію: зав'язка – розвиток дії – розв'язка, де глядач є учасником не тільки гри, але й знайомиться з інформацією науково-популярного характеру. Зазначимо, що для наведеного жанру характерна відсутність експозиції та кульмінації. Це може бути пов'язано з бажанням та можливістю глядача дивитися відео з будь-якої хвилини, «перематувати» чи прискорювати його і при цьому не втрачаючи важливої інформації.

Отже, як і в аналітичній журналістиці, влогер не тільки вербалізує факти та зображає події, він аналізує та робить висновки, щодо причинно-наслідкових зв'язків роботи мозку людини та практичним розв'язанням тестів глядачем. Новітнім драматургічним привнесенням, окрім інтерактивної частини розв'язування загадок у реальному часі, стає фінальна частина відео, в якій автор спонукає глядача вступити до діалогу щодо теми твору. Максимальна доступність, інтерактивність та видовищність інформації стає головною основою драматургії відео-топів.

Ще одним важливим прикладом поєднання традиційної драматургічної конструкції науково-популярного «реаліті-шоу», аналітичного коментаря та подорожнього нарису є відеосюжет *Bullet Ant Krptonite?* [7] (укр. «Криптоніт для мурахи-кулі») з кількістю переглядів понад 55 млн. Він складається з двох частин. Зав'язка: влогера кусає мураха (ознаки «реаліті-шоу», адже ми не можемо знати, чи є це постановкою). Розвиток дії – влогер коментує (жанр журналістського коментаря) свій стан, що кожної хвилини погіршується на камеру. Кульмінація – прийняття антидоту, так званого «криптоніту» для мурахи-кулі. Розв'язка: стан влогера покращується і він запрошує глядачів у іншу локацію, що буде у наступному відео (ознаки трепел-шоу).

Отже, на відміну від топів ми маємо майже ідеальну традиційну драматургічну конструкцію: зав'язка – розвиток дії – кульмінація – розв'язка. Однак, подібні твори-гібриди об'єднують драматургічні конструкції віртуального та телевізійного типу одночасно. Основою таких творів постає мак-

симальне спрощення фактів, що подаються. Документальна достовірність та «природна» (а насправді штучна, постановочна) подієвість постають основами такої драматургії. Отже, поєднання лінійної та нелінійної оповідності в одній драматургічній конструкції – новітня художня особливість жанрів не тільки науково-популярного, а усіх типів творів відеохостингу.

Окрім наявної гібридності драматургії відеотопів, розглянемо їх крізь призму процесуальності творення як принципу формування новітніх художніх морфологій. «Відповіді на запитання» та інші відео-топи онтологічно містять в своїй драматургічній конструкції лакуни, «запрограмовані» автором на виникнення непередбачуваних ситуацій (глядач неординарно зреагував на запитання; антидот не подіяв або подіяв не відразу, а свідомість влогера неадекватно зреагувала, тощо). Процесуальність того, що відбувається у кадрі є стрижнем драматургічного *punctum* (за Р.Бартом), за яким може «розгорнутись» новий поворот сюжету.

Отже твори створені для відеохостингу, мають як ознаки традиційних жанрів журналістики так і новітніх практик (стрімінгу, до прикладу), але через відсутність будь-яких драматургічних меж та онтологічну еkleктичність, такі твори можна назвати гібридними вже на формотворчому рівні, а не тільки на жанровому.

Розглянемо другий показник художньої форми, а саме процесуальність, на прикладі одного з науково-популярних жанрів відеохостингу – лекції. Головна мета такого твору – популяризація науки доступною мовою.

Розглянемо драматургічну конструкцію науково-популярної лекції, яка розміщується на відеохостингу. Проаналізуємо наявну оповідність цього популярного жанру відеохостингу. Головна мета жанру – популяризація науки доступною мовою.

Найцікавіші для дослідження світові зразки цього жанру - американські канали TED та World Science Festival, українські канали 15x4 Talks та Клятий раціоналіст. Простежимо, як формуються драматургічні конструкції науково-популярних лекцій наведених каналів YouTube.

У класичному лінійному оповіданні подієвість моделюється наступним чином: «минуле-теперішне-майбутнє» та характеризується іманентною логікою. Прикладом відповідності такому типу є найбільш популярна згідно кількості переглядів лекція каналу TED «This is what happens when you reply to spam email | James Veitch» [9] (укр. «Це те, що відбувається, коли ви відповідаєте на електронний лист зі спамом» | Джеймс Вейч).

Автор-лектор цієї відеолекції грає головну роль – тільки йому відомий фінал, до котрого він поступово йде. Характерною ознакою цього оповідання є наявність історії (автор розповідає матеріал на прикладі з власного життя) та присутність фіналу (автор поступово доводить до кінця розмову з умовним інтернет-шахраєм).

Основою драматургічної конструкції жанру лекції є психологічна історія, яка ґрунтується не

стільки на зовнішніх подіях, скільки на концентрації на внутрішніх почуттях героя. Глядач почуватися свідком подій у житті лектора. І ця інтимність є основою зв'язку між глядачем та влогером та виявляється у кожному зразку відеолекції відеохостингів. Це може свідчити про те, що у більшості своїй лекції на відеохостингу відповідають класичній драматургічній конструкції

Однак, так як твори відеохостингу мають мінливу структуру, в таких творах розповідь втрачає певну об'єктивність та переконливість. Прикладом цього є відеолекція «Що відбувається у Бермудському трикутнику? [повний розбір]» [4], в якій лектор є лише тим, хто озвучує чийсь інші точки зору та максимально дистанціюється від власної позиції в оповіді.

Отже, оповідність у творах відеохостингу підпорядковується традиційним структурам, однак їх постійна мінливість не дає змоги остаточно охарактеризувати та визначити її узагальнюючий тип.

Розглянемо, ще один приклад науково-популярну лекцію каналу Vsauce «What is the scariest thing?» [10] (укр. Що найстрашніше?). Сюжет відео складається з 22 розділів, у кожному з яких автор вирішує проблеми та розв'язує питання, пов'язані з проявами страху у людини. Кожний розділ об'єднується наратором, який формує смисли оповідності, надає їй динаміку та розкриває фабулу твору. Тобто відеолекція має динамічний драматургічний алгоритм, завдяки якому формується подієвість з визначеним смисловим ядром, а саме головного питання: «як народжуються страхи».

Особливістю прояву драматургічної динаміки творів відеохостингу є максимальне утримання уваги глядача на якомусь с фрагментів. Саме тому поширеним серед відеолекцій засобом драматургічної виразності є розбиття на розділи (як було зазначено вище) з тайм-кодами, що надає можливість перейти одразу ж до кульмінації або «перемотати» відеосюжет. Тобто, динаміка у зазначених науково-популярних творах відеохостингу обумовлюється не тільки сценарною конструкцією, а й технологічними можливостями самого відеохостингу.

Розглянемо прояв принципу процесуальності на прикладі творів інтернет-жанру How-to відео. Науково-популярний жанр відеохостингу How-to (укр. «Як зробити») має за мету навчити глядача новому на практичному зразку дій, своєрідної візуалізованої інструкції. Загальна умова – автор показує будь-який процес власноруч. Зазначені відеосюжети дозволяють автору об'єднати розважальне, інформаційне та освітнє в єдиний аудіовізуальний твір зазначеного жанру.

Глядач стає отримувачем практично орієнтованого знання, про яке йдеться у відеосюжеті, і за допомогою сервісу поширює його вже самостійно серед зацікавлених. Подібні твори створені у простій та доступній формі, яка полегшує сприйняття та може зацікавити широкі верстви глядацької аудиторії.

Найбільш популярним світовим каналом у жанрі How to є канал 5-Minute Crafts (понад 66 млн. глядачів). Візьмемо, до прикладу, відеосюжет «23

smart life hacks for every occasion» [13] (укр. «23 Розумних життєвих засобів на кожен випадок»). У сюжеті автори демонструють, що треба робити у будь-яких нещасних випадках: при лікуванні синців та подряпин, нападі грабіжника, при пожежі та таке інше. Особливістю зазначених відеосюжетів є відсутність будь-яких слів, наявність лише коротких титрів-пояснень.

Основою таких творів є життя людини, тому кожна подія, що обговорюється у суспільстві миттєво знаходить візуальне відображення у жанрі How to. Зазначимо, що подання матеріалу флагмана цього жанру – каналу 5-Minute Crafts драматургічно формується як гумористичне. Це дозволяє досягти розважально-комічного ефекту при навчанні, сформувати багатосмислову оповідність, де основна текстуральність доповнюється підтекстами.

Для створення твору зазначеного науково-популярного жанру використовується літературно-драматургічні прийоми, які формують художню образність оповідності, а саме: гіперболізоване ситуативно-контекстуальне протиставлення або синонімізацію, того, що відбувається, яка надає експресивно-оцінне забарвлення сенсу твору.

Також, відзначимо наявність інтерактивної проектності, що може свідчити про підпорядкування принципу ситуативності, тобто засоби формотворення подібних творів є нестійкими та мінливими. Подібна структура описана у З. Алфьорової: «Принцип ситуативності на рівні інтернет-форм проявляється тотально. Саме він породжує програмну дуальність часо-просторової організації інтернет-форми: вона одночасно є «закритою» та ієрархічною та «відкритою» неієрархічною [3]». Ця «відкритість» особливо простежується у мінливій структурі творів зазначеного каналу, прикладом може бути втілення елементів анімації до творів основою яких є оповідання у традиційних жанрах журналістики, тобто є взаємодія видів морфологій між собою. Певне смислове накопичення елементів такої процесуальності (яке, як зазначалось, є підтримане і новітніми практиками зйомки), переростає в ситуативність творення таких творів. Ситуативність існування аудіовізуальних творів таких відеохостингів теж проявляється як онтологічний принцип.

Звернемо увагу на прояви принципу нелокальності на прикладі науково-популярного жанру YouTube – Beauty відео. Основа жанру Beauty відео (укр. «Відео краси») – відеосюжет, в якому, як правило, влогер розповідає про різні методики догляду за своїм тілом, обличчям та демонструє різні техніки макіяжу на власному прикладі. Поширені (але не сталі) складові подібного типу відеосюжетів – демонстрація процедури нанесення макіяжу або догляду за шкірою, корисні поради для покращення зовнішності та демонстрація фізичних вправ. Найпопулярнішим цей жанр є у молодих жінок та дівчат. Серед світових зразків цього жанру найцікавішими є канали jeffreestar (понад 18 млн. глядачів), NikkieTutorials (понад 13 млн. глядачів) та James Charles (понад 18 млн. глядачів).

Прикладом відмови від традиційної локальності жанру та форми можуть бути твори влогера Джефрі Стара (англ. Jeffree Star) [8]. Форма подання, локації, методика зйомки - не є постійними, вони змінюються, але у цілому драматургічна конструкція таких сюжетів має постійні елементи: презентацію техніки догляду за собою. Основою нелокальності подібних творів є те, що об'єкти легко змінюються у власних позиціях. Головними стають не тексти, а новітні віртуальні платформи комунікації. Жанр, форма, тип не є урівноваженими та постійно породжують нові системи. У кожному відео влогер ламає «четверту стіну» та створює твір, що суперечить нашому сприйняттю реальності, часу та форми.

Втім, подібні твори, окрім головної мети науково-популярного жанру – навчити, містять у собі ефект несподіванки та формують неочікувані композиційні рішення, які не відповідають зазначеному жанру. Наразі наведені відео є дифузиею журналістських жанрів інтерв'ю, нарису, коментаря та документального (науково-популярного) фільму. Тобто механізми формотворення напряму залежить від платформи комунікації та інтерактивної складової, тому автор не має на меті додержуватися традиційної драматургічної форми конструкції твору.

Отже, дослідивши драматургічні конструкції науково-популярних жанрів відеохостингу YouTube, та вплив на їх формування певних принципів посткласичної культури (гібридність, процесуальність, ситуативність творення та нелокальність) можна дійти такого висновку.

Висновок Традиційні ознаки жанрів науково-популярної типології проходять трансформацію в новий інтернет аудіовізуальній морфології та стають жанрами, які є автохтонними для відеохостингу. Зазначені приклади дають змогу зробити висновок про зростаючу гібридність в лоні такої морфології, завдяки якій виникають трансформації на різних рівнях творення: на рівні кожної структури аудіовізуального твору (враховуючи й драматургічну), на рівні самого твору (художньої форми) та на рівні власне жанру, який онтологічно формується як гібридний, адаптований для інтернет-глядача та влогера.

Отже, порівняльний аналіз художніх особливостей драматургічних конструкцій науково-популярних жанрів відеохостингу YouTube свідчить про те, що ці конструкції є гібридними та у більшості своїй відповідають наведеним принципам дослідження їх природи. Однак, через постійну мінливість наведені критеріальні показники не є сталими.

Показники художньої форми як складова формотворчого рівню створення науково-популярних творів відеохостингу YouTube сприяють дослідженню нових аудіовізуальних морфологічних одиниць (жанроформ) та мають на меті визначити причини сприйняття новітнього аудіовізуального твору.

Перспективи подальших розвідок полягають у дослідженні проблеми показників формотворчого рівню творів відеохостингу їх відмінності від

традиційних систем та вплив на подальше створення аудіовізуальних творів. Вважаємо, що мистецькі рівні створення новітньої жанроформи мають бути досліджені і в інших аспектах.

Список використаної літератури

1. А. М. Алфьоров, Алфьорова З. І. Повернення до нелокальності: про методологічні «зсуви» в культурології і мистецтвознавстві // А. М. Алфьоров, З. І. Алфьорова // Культура України. Сер. Культурологія: зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури; за заг. ред. В. М. Шейка. — Харків., 2017. — Вип. 55. — С. 8-17. (Стаття).
2. Алфьорова З. І. Жанрові метаморфози в контексті дії принципу нелокальності в практиці та теорії мистецтва (на основі аудіовізуального мистецтва) / З. І. Алфьорова, А. М. Алфьоров // Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2018. — Вип. 61. — С. 352-359. — Бібліогр.: 13 назв. — <https://doi.org/10.31516/2410-5325.061.035>.
3. Алфьорова З. І. Ситуативність як принцип морфологічних трансформацій аудіовізуального мистецтва / Алфьорова З. І. // Colloquium-journal. — 2019. — № 27, Cz. 7. — С. 19-23. — Бібліогр.: 10 назв.
4. Що відбувається у Бермудському трикутнику? [повний розбір] [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=wD_ESIRgbEI
5. Статистика YouTube 2019. Інфографіка [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://exlibris.ru/news/statistika-youtube-2019-infografika/>
6. Топ-100 блогерів YouTube [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://livedune.ru/youtube>
7. Bullet Ant Kryptonite? [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=kHrjgWoy8qY&t=24s>
8. jeffreestar [повний розбір] [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.youtube.com/user/jeffreestar>
9. This is what happens when you reply to spam email | James Veitch [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=kHrjgWoy8qY&t=24s>
10. What is the scariest thing? [повний розбір] [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=9Vmwsg8Eabo&t=742s>
11. Riddles That Will Test Your Brain Power [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=tpLLst4-3fw&t=166s>
12. Tips on How to Survive Wild Animal Attacks [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=kkFFq11j6dQ&t=2s>
13. smart life hacks for every occasion [повний розбір] [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=blwXR3Mp1BE&t=458s>